

ЗИГМУНД
Ф Р О И Д

5—ТЕ
СЛУЧАЯ

Ч О В Е К Ъ Т
ВЪЛК

из историята на една
инфантилна невроза

с ДОПЪЛНЕНИЕ от Рут Мак Брънзуик

превод от немски Светла Маринова
превод от английски Антоанета Колева

редакция Нина Николова

К 2013 *Сигма*

Sigmund Freud

Aus der Geschichte einer infantilen Neurose

(„Der Wolfsmann“)

1918 (1914)

1918, *Sammlung kleiner Schriften zur Neurosenlehre*,

4, 578-717, първа публикация

1924, Internationaler Psychoanalytischer Verlag; Gesammelte Schriften,

VIII, 439-567, публикация с допълнения

Ruth Mack Brunswick

„A Supplement to Freud’s History of an Infantile Neurosis“

1928, International Journal of Psychoanalysis, 9, 439-476

Публикува се с разрешението на издателя:

© Wiley [John Wiley & Sons, Ltd.]

© Светла Маринова,

превод от немски на текста от З. Фройд, 2013

© Антоанета Колева,

превод от английски на текста от Р. М. Брънзуик, 2013

© Нина Николова, редакция, 2013

© Давид Иерохам, послеслов, 2013

© Яна Левиева, дизайн, 2013

© **К**, 2013

© *Стигма*, 2013

ISBN 978 954 587 180 1

ISBN 978 954 336 150 2

г-р Давид ИЕРОХАМ

ДА СИ РОДЕН
НА
РОЖДЕСТВО

„Появата на Фройд беше такава, че той веднага спечели доверието ми. Тогава, в средата на 50-те си години, изглеждаше в много добро здраве. Беше средно висок с нормална фигура. Най-впечатляващото нещо на леко продълговатото лице, оградено от късо подстригана, вече посивяла брада, бяха неговите интелigentни тъмни очи, които ме гледаха изпитателно, без да предизвикват обаче каквото и да било чувство на неудобство. Той беше спретнат, облечен по общоприетия начин. Държането му беше лишено от суетност, но изпълнено с увереност и показваше неговата любов към реда и вътрешна овладяност. Отношението му към мен и начинът, по който ме слушаше, се отличаваха драстично от неговите знаменити колеги, които познавах до този момент и при които се натъкнах на огромна липса на каквото и да е психологично разбиране. За разлика от тях, при

* Gardiner, M., *The Wolf-Man*, Hill and Wang, 1991.

моята първа среща с Фройд имах чувството, че се срещам с велика личност.“*

Това пише пациентът, известен в психоаналитичната литература като „Човекът вълк“, в своите спомени, около 30 години след смъртта на терапевта си.

Отношение към човека, начин на слушане, непритесняващ внимателен поглед и психологично разбиране – може би това са основните инструменти на д-р Зигмунд Фройд, изграждащи начина му на мислене за човека. Това ли ни кара да се обръщаме все така към текстовете му и да се загържаме при тях и дали това не са онези прости неща, от които човек се нуждае, за да се загържи въобще в живота си? Ще се върнем към тези въпроси заедно с нашия герой и неговия пациент, но малко по-нататък. А сега ще се опитаме да разпитаме нещо повече за „Човека вълк“.

ДА ЗАГУБИШ ИМЕТО СИ

Фройд не го нарича така. Това презвие е дадено от групи последователи и ученици. То като че ли скрива истинското име на пациента и това може би не е случайно, а е поради факта на универсалността на онези открития, които Фройд прави, лекувайки този човек. Понякога обаче, и може би неслучайно, го нарича „Руснака“. Може би защото той действително е руснак; може би защото в историята му се оглежда целият ХХ век – през призмата на Русия, макар също и през призмата на

Европа. В края на краищата в един и същи период се разпагат и Руската, и Австро-Унгарската империя, и ако първата придобива груг зловец статус, то Австро-Унгария се разпръсва на няколко части, като се запазва възможното човешко благоприличие на случващото се там. Може би в Руснака Фройд вижда гругия, различния – човека, какъвто е самият той през целия си живот. Този „груг“ обаче е доста различен в някои отношения и от самия него. Той е много богат, носи груга култура и възпитание, принадлежи на груга религия. Друга не само по отношение на юдаизма, но и по отношение на католицизма, сред който Фройд живее. Още в първата им среща, когато терапевтът го пита какво мисли за него, пациентът, без да се замисли, отговаря, че спонтанно преминалата през главата му мисъл е за еврейски мошеник, когото той иска да обладае отзад и след това да се изходи на главата му. Естествено, Фройд приема това с присъщото си чувство за хумор, като впоследствие ще се окаже, че тази любезна картина е част от психологичната проблематика на пациента. И все пак може би в онзи момент си е помислил, че този случай би доказал основната хуманистична идея за общото в човешките преживявания, които ни свързват. Кой знае, вероятно е да е било и така, и не съвсем така.

Истинското име на Човека вълк е Сергей Панкеев. Тук ще се спрем повече на това, което Фройд не е отразил в историята на болния. Той е може би единственият пациент от онова време, който

наживява терапевта си. Роден е на Рождество Христово през 1886 г. Тук си позволяваме с „намигане“ да споменем, че Иисус Христос всъщност значи Иисус Миропомазания (Месията), а презимето му никога не е представлявало какъвто и да било интерес. По подобен начин и този пациент остава в психоаналитичната литература само с прякора си. Умира на 92-годишна възраст. Остава заг себе си автобиографична книга, спомени за Зигмунд Фройд и дава различни и разнопосочни интервюта почти до края на живота си. В автобиографията си описва пътя, по който достига до Фройд, и този път е изключително любопитен. Преди това е лекуван от едно от най-големите светила в световната психиатрия, Емил Крепелин, който е създател на концепцията за „деменция прекокс“, обединяваща различните форми на това, което през 1911 г. Ойген Блойлер, един груг „като че ли“ съмишленник (но всъщност не) на нашия герой, ще нарече „шизофрения“. Лечението се провежда в санаториум в Германия и е несполучливо, но все пак Крепелин поставя диагноза: маниакално-депресивна психоза, с която Фройд не е съгласен, както пише в историята. По-късно допуска, че част от болните, развили впоследствие това заболяване, в детството си са страдали от клинична картина, подобна на тази при неговия пациент. Във всеки случай обаче Фройд смята, че бащата на пациента е страдал от депресивно заболяване. Любопитна е историята на лечението при едно друго светило – руския корифей и

дългогодишен флагман на „материализма“, според идеолозите на тоталитарната психиатрия, включително и у нас, Бехтерев. Той предлага на пациента хипноза, като първият сеанс е като че ли неуспешен и пациентът остава напълно буден. При втория сеанс „Вълкът“, който тогава е твърде млад, очаква Бехтерев да го попита как се е чувствал през дните, когато не са се виждали, и да го разпитва за симптомите и заболяването. Разочарованието му е голямо, тъй като лечителят му през цялото време говори, не го пита за нищо и накрая заръчва пациентът да пита родителите си дали няма да станат финансови донори за построяването на новата му клиника. Бащата, който е високоинтелигентен човек и възприема хипнозата с подозрение, категорично отказва каквото и да било продължение на този контакт, което удовлетворява и пациента. След това разбираме, че пациентът решава да пътува из Кавказ, естествено, по прочутия Грузински военен път, по който пътува персонажът на Лермонтов от романа му *Герой на нашето време* – Печорин, както и самият Лермонтов, а много по-късно – и героят на Илф и Петров, Осип Бендер, в търсене на бижутата на аристокрацията, останали скрити след Скъпопвръския преврат. По-късно и при нашия герой ще стане дума за една любопитна подробност, свързана със семейни бижута, но за това – по-нататък. Тук можем да вметнем, че пациентът има особени отношения с Лермонтов, тъй като, докато бил начинаещ студент,

на някакво събиране с колеги един негов състудент го посочил на цялата компания и извикал, че прилича много на Лермонтов, с което останалите се съгласили. По време на това пътешествие той отива и на мястото, където Лермонтов бил убит на дуел. Може би тези малки детайли ще дадат повече плътност на образа на пациента, като се има предвид и това, че Лермонтов е изпитвал силното влияние на Байрон, а освен това е написал стихове, подобни на тези:

„Сбогом, неумита Русия,
Страна на роби, страна на господари,
И вие сини мундири,
И ти верноподанически на тях народ.

Може би зад хребетите на Кавказ,
Ще се скрия от твоите паши,
От техните всевиждащи очи,
От техните всичко чуващи уши.“

Или

„И скучно е, и тъжно
и няма на кой да подадем ръка...“

Тук само несмело ще отбележим, че е много възможно, през годините на психоанализата на пациента, 1910-1914, Фройд понякога да е изпитвал и подобни чувства. Това са годините, в които го напускат Адлер и Юнг и той губи увереността си,

че психоанализата е нещо, което ще се работи и споделя от съмишленици, които ще бъдат и приятели, както е смятал – нещата се оказват много по-различни. Между другото, за тези свои разочарования Фройд пише както в автобиографията си*, така и в *Историята на психоаналитичното движение***, написана през онази 1914 г., за която ще става още дума.

И така, пациентът се влошава все повече и повече. В санаториумите му прилагат модерните за онова време хидротерапия и електростимулации без никакъв ефект и той се прибира в родната Одеса, където среща един млад лекар, който е почитател на Фройд и който го повежда включително към Виена. Казвам включително, защото, ако Фройд не би могъл да го приеме, те са щели да продължат към друг корифей от онова време, от Берн, на име Дюбуа. Пациентът пътува с този лекар и с още един човек, нещо като асистент, които му правят и клизми, за които става дума в текста на Фройд. Практически при срещата си с Фройд той страда от много тежка невроза, която го прави абсолютно инвалидизиран, неспособен да се справи с каквито и да е задачи в живота си.

* Фройд, З., *Автобиография*, С., 1992, изд. Наука и изкуство.

** Фройд, З., „Към историята на психоаналитичното движение“, в: *Изкуството на психоанализата*, Пл., 1994, изд. Евразия.

РОМАНИ – АХ, РУСИЯ,
АХ, ИВАН ТУРГЕНЕВ

Пациентът много бързо преодолява го известна степен симптомите си и използва времето да си живее и опознава Виена. Ходи на терапия всеки ден по един час и споделя, че има достатъчно време за себе си. Всъщност какво ли си говорят терапевтът и неговият пациент през тези четири години от терапията, през които, както пише Фройд, той „оставаше недостъпен, скрит за някаква нагласа на сговорливо безучастие. Той слушаше, разбираше и не допускаше никакво сближаване. Неговата безупречна интелигентност сякаш бе откъсната от нагонните енергии, които владееха поведението му в ограничения брой отношения, които бяха останали в живота му.“ След това Фройд говори за огромните възпитателни усилия, които полага, за да накара пациента да вземе активно участие в работата. И отбелязва, че когато настъпило първото облекчение, пациентът веднага прекъснал „вътрешната си работа“, за да не допусне повече промени и да остане в създадената уютна обстановка. Уютната обстановка – тази представа може би идва от руските романи, за които те си говорели и която е така презирана от авторите им, но така поглъщаща с атмосферата си читателите. В тях, напук на войната и мира, напреженията, престъпленията, нещастните случки, самоубийствата и любовните афери, текач безкрайни разговори, изяснявания, разискват се чувства, и то такива, каквито

би трябвало да се изпитват, а не онези, които се срещат в действителността. В този тип руска литература отчетливо присъстват проблеми като има ли смисъл животът, или не, къде е мястото на индивида в мисията на Русия и месията... и какво ли още не от същото естество. Едно хладно, „наужким“ интелектуално скудоумие, удобно разположено в имения, нощни разговори, сред бавачки, гувернантки, покорни селяни и философстващи над всичко това господари.

В онези далечни години, 1910-1914, вероятно е ставало дума приблизително за същото. Разказ, който отчасти е разказан в „Из историята на една инфантилна невроза“, и включва, естествено, бавачка, английска гувернантка, учител по немски, момичета от селото с имена на плодове и т.н. Не липсват и овце, пеперуди, епидемии, овчарски кучета... Семейството се мести от имение в имение – притежава имение за зимата и имение за лятото. Естествено, има и езда на коне и къща в града. Между другото, в автобиографията на Човека вълк има и една българка, която Фройд не споменава – може би защото пациентът не е говорил за нея или защото просто я е изтласкал. Тя е гувернантка, престояла за кратко време при него след напускането на предишната, злобна англичанка. Била много добра жена, но винаги тъжна и малко мрачна. Не се опитвала да прави каквото и да било, освен че непрестанно пушела цигари. Вероятно се била преселила според пациента след Руско-турската война, защото непрекъснато

разказвала на децата мрачни истории за зверствата на турците в България.

Има обаче и друга страна на нещата и тя е изключително драматична. На сцената се появява по-голяма с две години сестра, която е любимка на бащата и която се самоубива твърде млада. Фройд подозира, че тя страда от шизофрения. Преди това обаче Руснакът има спомен за съблазняване от нейна страна, а след това – и опит за инцестна близост, този път от негова страна. Тук не можем да не си представим лорд Байрон и „нежността“ между него и сестра му. Появяват се чичовци с душевни заболявания, починали, изоставени, като трупове им биват откривани дълго след смъртта им (последното е от автобиографията на пациента). Една според нас неясна смърт на бащата, който дълго отсъства от къщи поради депресивно заболяване и който като че ли умира от предозироване на сънотворни в някакъв хотел. Може би има и много сънища, но не и сънят за вълците. Пациентът вероятно е разказвал истории, сигурно – и някои тайни. Например за неговата любовна история. Говорел е толкова често за нея, че си спомня как в края на една сесия Фройд видял високо ръце и казал: „Слава Богу, днес нито веднъж не споменахте името на вашата любима!“, или нещо от този род. Оставал обаче непромокаем за каквито и да било тълкувания или даже малки просветления. Вероятно ги е приемал учтиво и ги е отнасял към теорията, която Фройд се опитвал да му разяснява, което пък

може да прилича малко на онези гангстерски филми, в които, преди да убият невинния, някой казва: „Нищо лично, приятел“. Кой знае, може и самият Руснак да го е казвал на Фройд, но естествено, по някакъв друг начин, като например: „О, това е много интересно, но знаете ли, докторе, някак не го отнасям към себе си“. И след това: „Да не помислите, че не Ви уважавам, Вие сте най-великият...“ И все пак историите, разказвани в кабинета на терапевта, не са точно разкази. Всичко зависи от това как се слушат те. Ако се слушат подобно на ежедневните новини, течащи по телевизията, е едно, но ако не само се слушат, но и провиждат като сцени, тогава нещата се променят, защото те започват да идват до терапевта през различните персонажи, участващи в тях. Всеки персонаж разказва собствената си история и участва в общата сцена във „вътрешното пространство“ на пациента. Тук смеем да твърдим, че в практиката си Фройд, именно в тези години, е слушал внимателно, а може би е слушал внимателно, защото е виждал и сцените. И когато се натрупва едно необходимо количество доверие, може би изразено и в достатъчно мъжнинни персонажи, стоящи в историята вече като общо достояние и на терапевта, и на пациента, Фройд взема важно решение да сложи краен срок на терапията и да не ѝ отпусне нито ден повече, независимо от нейните резултати. Може би си е мислил, че е смъртен и че тук, при терапията, точно както във всяко нещо в живота и на

терапевта, и на пациента, трябва да има начало и край. Другата възможност е била двамата да останат цял живот заедно, да остаряят заедно и да умрат пак заедно – г-р Зигмунд Фройд и неговият пациент, Руснака, който по-късно бил наречен Човекът вълк.

НИЕ СМЕ СМЪРТНИ

Тук отново ще цитираме Фройд с гумите му от случая: „Трябваше да изчакам, докато привързаността му към мен стане достатъчно силна, за да се уравни със страха, и тогава противопоставих единия фактор на другия. Водейки се от надеждни признаци за избора на уместния момент, аз определих срок, в който лечението би трябвало да приключи, независимо от това какви резултати ще бъдат постигнати. Бях решен да спазя този срок; пациентът най-накрая повярва в сериозността на решението ми.“

Въввежда се едно ново измерение в отношенията между двамата контрагенти и то не засяга само времето в буквалния смисъл на думата. На сцената излиза един невисим, трети, който казва, че ние сме смъртни, че човечеството има история, която се развива в определено време. Има неща, които принадлежат на реалността – или и на реалността, и някои от тях са отделянето, раздялата, смъртта. Когато се случи някое от тях, то е свързано с реална болка и тогава разбираме повече за цената, която плащаме, за да живеем. Тази цена

заплащаме с чувства, ще добавим ние, чувства на тъга, болка, депресия, но и с просветление. Може би става дума за преминаване в депресивната позиция, която впоследствие ще бъде изследвана от „теорията на обектните отношения“. Тук обаче се появява и нещо друго – един невъзможно да бъде пренебрегнат „разделящ“, по-скоро свързан с един разделящ детето от майката баща. Неговата задача е да прекъсва бленуването за някакво вечно блаженство, което практически умъртвява индивида или в най-добрия случай спира неговото развитие. Той е символизиран от рамката на лечението или от самото наличие на терапевтичен разговор, или пък от самото присъствие на теорията както в главата на терапевта, така и в главата на пациента, което оправдава терапевтичната сцена, изглеждаща абсурдно без него. Това е една „агенция“ в нас, един трети, който наблюдава и с когото се съобразяваме. Питаме се дали именно във връзка с това не се е появила идеята за структурната теория, която трябва да допълни топографската теория на Фройд.

Всичко това може обаче да се каже и много по-просто. Става дума за емпазия, която е един от основните терапевтични фактори. Тя може да подкрепя и лекува, но може и да задуши, макар и с прегръдка, както пациента, така и терапевта, а и същностния терапевтичен процес. Терапията, както и историята на отделния човек, е свързана с реалността и това винаги трябва да се отчита, както и трябва да не се забравя разликата между

истината и лицемерието пог формата на адаптиране към всяка действителност.

Някои смятат, че поставянето на това условие от Фройд е грешка, която довежда след осем години (от публикуването на случая) до нов срив в „психичното“ на пациента с по-различна клинична характеристика. На нас тази критика ни изглежда пресилена, макар и нелишена от известно основание. Тук обаче трябва да се има предвид, че Фройд непрекъснато развива както своята теория, така и своето клинично мислене на базата на срещите си с пациенти. В този смисъл случаят с Руснака е ключов, или водоразделен, за цялата психотерапевтична практика и досега. Може би именно това напомняне за края, в момент, когато терапията е непродуктивна, Лакан свързва с практиката си да прекъсва или удължава сесията си с пациентите по собствено усмотрение, за което е особено критикуван. Във всеки случай, може би тук е уместно да се спомене и един от първите, ако не и първият, настойник на психотерапията в България, професор Джордж Василу от Атинския институт за човека „Антропос“*, който е автор на теорията за „дисеквilibrium“ [disequilibrium], термин, с който той нарича дирижираното въвеждане на „терапевтична криза“ в момент, когато пациентите имат достатъчно вяра в терапевта си. Тя се базира именно върху изваждането на терапевтичния процес от умъртвяващото и непродуктивно равновесие, за да

* Dr. George Vassiliou – основател (заедно с Vasso Vassiliou) на Athenian Institute of Anthropos (A.I.A.) – смята се за първия център в Европа, където е започнало практикуване на семейна терапия; бел. изд.

може системата да се реструктурира и да поеме пътя на промяната.

Но сега да се върнем във Виена през 1914 г., няколко месеца преди започването на Първата световна война, и да видим...: Какво се случва в терапията на Сергей Панкеев?

„Под неумолимия натиск на този срок той се огъна в съпротивата си, във фиксацията си върху болестта и от този момент нататък за несравнимо кратко време анализата предостави целия материал, който направи възможно освобождаването от неговите задръжки и преодоляването на симптомите. От този последен етап на работата, при който за известно време съпротивата беше изчезнала и болният създаваше впечатление за просветление, постижимо иначе само в състояние на хипноза, произхождат и всички онези свежения, които ми позволиха да разбера неговата инфантилна невроза.“ И малко по нагору: „Не ми остава нищо друго, освен да си припомня мъррите слова, че между земята и небето има много повече неща, отколкото нашата школка премъдрост ни позволява да си представим. Оззи, който е в състояние да изключи още по-категорично базисните си убеждения, със сигурност би могъл да открие още повече в подобни ситуации.“ Тук ние само ще си зададем въпроса при кого просветлението идва най-напред в терапевтичния процес: при пациента, или при терапевта? Или едновременно и

при двамата – и тогава се реализира онзи момент на „среща“, който някои ще нарекат на шега „магическа“. С какво случаят „Из историята на една инфантилна невроза...“ е променил може би не теорията, но начина на мислене на Фройд? Какви са тези чудеса между небето и земята за него? Добрият тон изисква да застанем смирени в ъгъла на кабинета му и преди всичко да се доверим на това, че той винаги е променял начина си на мислене в търсенето на една никога непостижима докрай истина. В спомените си за него Човекът вълк казва, че по време на лечението се чувствал като сътрудник – или котерапевт, бихме казали ние, според съвременната терминология. За нещо подобно говори и Анна Фройд*, когато се опитва да отгаде гължимото на прочутия пациент. Това се потвърждава и от уважението, което му отдава биографът на Фройд, Ърнест Джоунс**. Аз ще се позова на Доналд Мелцер***, когото смятам за най-добрия читател на Фройд. Той казва приблизително следното: „Дотогава Фройд все още се е изкушавал да мисли, че болестната симптоматика е тънка нишка на паметта, която преминава през личността като в едничия ѝ край е симптомът, а в другия, или по-точно в началото, е травматичното преживяване. Ако по време на лечението травматичният спомен бъде реконструиран, симптомите ще изчезнат“. Впоследствие, хронологично може би по време на лечението на Панкеев, Фройд започва да мисли, че хистерията или натрапливата невроза представляват

* Freud, A.,
Foreword, to:
The
Wolf-Man,
M. Gardiner,
1992.

** Jones, E.,
Sigmund
Freud. Life
and Work,
vol. 2,
The Hogarth
Press, 1955.

*** Meltzer, D.,
The Kleinian
Development,
Karnak,
2008.

практически начин на живот за пациента. На сцената излизат, освен неврозите, и хистеричният характер, и аналната еротика, както и последствията ѝ за характера на пациента. Като че ли тук започва да се промъква идеята за така наречените „гранични състояния“, които сега са толкова разпространени като психопатология и толкова трудно поддаващи се на психотерапия. Случаят и текстът *Човекът вълк* е в известен смисъл енциклопедия на цялата психопатология, а нейният прочит от страна на Фройд променя в някаква степен досегашния му начин на мислене на субекта. По това време той е абсолютно верен на теорията си за либидото (сравнително кратко описана от нас в послеслова към българското издание на *Малкият Ханс*^{****}).

Между 1910 и 1914 година Фройд вероятно е в период на осмисляне на възгледите си за нарцисизма и променя своята теория за инстинктите, за да подчертае още повече разликата между обектното и нарцистичното либидо. Между другото, това го занимава повече от разликите между сексуалните нагони и нагоните за загизбване на живота. Последното по някакъв начин е отразено в онази част на текста *Човекът вълк*, която засяга аналната еротика и кастрационния комплекс. Тук може би ще е по-важно да вметна, че идеите на Фройд за изграждането на психичните структури стават много по-сложни и по-организирани. Той мисли нагоните не само като превръщащи се едни в други – или за възбудата, която

Иерохам, Д., „Какво научи Зигмунд Фройд от Малкия Ханс?“, послеслов, в: З. Фройд, *Малкият Ханс. Анализа на фобията на едно петгодишно момче*, С., 2011, изд. къща КХ – Критика и Хуманизъм, изд. къща Стигмати.

преминава от едни ерогенни зони в груги – а като елементи на цялостното развитие на характера на субекта. Вече не можем да кажем, че интересът му към децата е само схематичен, за да се потвърди някак си теорията за неврозите. Случаят на Руснака го кара да мисли и представя детското развитие като много по-систематизирано и по-сложно. Трябва да отбележим, че в груги текстове, написани през тези години, той се опитва да концептуализира проблемите на личността, като се стреми да покаже не толкова детайлите, колкото целостта и последователността в живота на индивида. Начало на всичко това се полага именно с този случай и с даденото в него описание на аналния характер, а малко по-късно се появява вече и в груги текстове, когато Фройд се заема да представя и различни типове характери*. Всеки от тях има свой психичен живот, който може да бъде ясен, последователен, свързан с определен контекст и най-вече – разбираем и за друго човешко същество.

* Фройд, З., „Някои характерни типове в психоаналитичната работа“, в: *Съвети към лекаря*, ПЛ., 1997, изд. Евразия.

Тук ще отбележим, че в историята на Панкеев за пръв път започваме да чуваме нещо повече и за персонажа в живота на човека, наречен майка. В конкретния случай тя не е само тази, която ръководи финансовото състояние на пациента, но е и обект на подозрения, че го лъже, последвани от извинения, с които той се самоунижава. В тези епизоди двамата приличат по-скоро на семейна двойка, отколкото на майка и син. Разбираме и за нейното влияние върху детското

му развитие, когато се опитва да се справи с неговото непослушание, въвеждайки религията и религиозните картини, като може би става по този начин индиректна причина за учредяване на неговия натраплив период. Най-накрая разбираме и как повлиява клиничната му картина с нейната „менорагия“ и с други гинекологични проблеми, както и с репликата си „Не мога повече да живея по този начин“.

Четейки случая, започваме да мислим, че тук Фройд изобщо не изгражда психоаналитичната теория, а гради собствената си гледна точка за живота и жизнените процеси. Но за да постигнем някакво по-ясно предположение (макар и само предположение) за това, трябва да навлезем в сънищата, фантазиите, спомените и да изречем...

БУДЕН СЪМ, ЗАЩОТО СЪНУВАМ

Руснакът споделя съня, който го обезсмъртява. Ние ще го преразкажем. Той сънува, че е нощ и е в леглото си. Гледа през прозореца, пред който има стари дървета. Прозорецът се отваря и на голямото орехово дърво пред него вижда насядали няколко бели вълка. Може би шест, може би седем или пет. Вълците са бели и приличат на лисици или овчарски кучета, тъй като са с големи опашки. Детето се събужда и – защото това е сън от детството на пациента, когато е бил на 4-5 години – изтичва уплашено при баващата си, която спи в съседната стая.